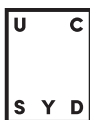

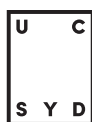
Fælles om faglig læsning og skrivning

Seks konkrete
greb til faglig
deltagelse

Guide til læsning på egen hånd

**Fælles om
faglig læsning
og skrivning**

Guide til læsning på egen hånd

Hvad er det?

Guide til læsning på egen hånd handler om skriftligt at guide elever/studerende igennem fx deres forberedelseslæsning. Tænk på det som en hånd i ryggen, når de sidder derhjemme og skal til at læse.

Hvordan gør man?

Vi har lavet en skabelon til en guide (se næste side), som du enten kan lægge ud til dine elever/studerende sammen med de tekster, du giver dem, eller lade dig inspirere af, når du skriver beskeder til dem, fx på jeres læringsplatform.

Hvorfor skal man gøre det?

En læseguide hjælper elever/studerende til en bedre forståelse af de tekster, de læser i fagene, og samtidig træner den dem i at tilgå tekster på måder, så de lærer mest muligt af dem (Bremholm et al., 2020)¹. ”Når man får en tekst, så kan det nogle gange være svært. Skal jeg fokusere på pointerne, eller skal jeg fokusere på teoretikeren, eller skal jeg fokusere på tidslinjen?” (Studerende i projektet).

Hvad skal man være særlig opmærksom på?

Det er vigtigt, at guiden ikke bliver en stor læseopgave i sig selv, også hvis man ikke vedlægger guiden, men kun bruger den til inspiration til det, man skriver på sin læringsplatform. I projektet har vi haft gode erfaringer med at fokusere på punkt-opstillinger, så der opstår en meget tydelig to-liste.

Læseformålet skal altid være tydeligt og konkret: Hvad skal man kunne gøre, når man har læst teksten? Hvornår har man gjort det, man skulle? Derudover kan man finde vejledning i brug af læseguider hos Bremholm (2015)².

1 Bremholm, J., Buch, B., & Lützen, P. H. (2020). *Bedre tekstlæsning på ungdomsuddannelserne: Strategier og læseguides*. Dafolo.

2 Bremholm, J. (2015). *Læseguide – hvad, hvorfor og hvordan*. Nationalt Videncenter for Læsning. Kan findes her: [laeseguidehaefte.pdf](#)

Læseguide

Læseformål: Når du har læst teksten, skal du kunne ...

1	Tekstens titel
2	Sidetæl
3	Skal læses til xx
4	Kig siderne igennem og læs underoverskrifter, billedtekster, tekst til modeller, evt. cases/ praksisfortællinger Skriv, hvad der især fangede din opmærksomhed
5	Hvad ved du om emnet? Skriv x antal stikord
6	Tjek, om der er en opsummering/afrundning sidst i teksten
7	Læs
8	Læg især mærke til teksten/citatet side xx
9	Genfortæl/skriv med egne ord citatet/afsnittet side xx
10	Friskriv i x min: Hvad har jeg lige læst om?

Læseformål og punkt 1-3 udfyldes af underviseren, i hvert fald i starten.

Man kan godt blive fristet til at hoppe over den her, men det er nok faktisk det allervigtigste! Når målet er klart, bliver det nemmere for læseren at finde en vej, der giver mening. Det man skal kunne, kan fx være:

- > Diskutere emnet med en sidemakker
- > Bruge begreberne X og Y mundtligt og skriftligt
- > Bruge hovedbegreberne til at forstå dine oplevelser i praktiken i et nyt lys
- > Identificere de 5 vigtigste teoretiske begreber
- > Forklare hvad teoretiker X mener med Y
- > Analysere X ud fra modellen på side 13
- > Osv.

Skriveopgaven her, og skriveopgaverne generelt, er medtaget dels for at lade de studerende opnå større forståelse gennem selvstændig produktion og dels for at hjælpe dem med at få noter, de kan vende tilbage til senere. Hvis man ikke ønsker et skriftligt aspekt, kan det i stedet være korte dialogopgaver med medstuderende.

Det skriftlige aspekt 'forstyrrede' de studerende i vores projekt lidt mere end resten af guiden, fordi det var uvant, og fordi de ikke helt forstod pointen. Hvis man medtager skriveopgaver, skal man derfor nok være indstillet på, at det kræver begrundelse, og at det kan tage lidt tid at vænne sig til.

Her kunne det også være: "Læg især mærke til begreberne 'X', 'Y' og 'Z'".

Giv eleverne/de studerende en instruktion, så de ved, hvad de skal med citatet/begrebet, fx:

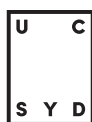
- > Sammenlign med det, vi talte om i sidste uge.
- > Sørg for, at du kan huske begrebet.
- > Forklar begrebet for dig selv eller andre.
- > Giv et konkret eksempel, hvor det passer på.

Man behøver ikke have alle punkter med hver gang. Slet dem, der ikke skal bruges, eller marker dem der skal bruges, med en farve.

Rød-gul-grøn – fokus på fagord

**Fælles om
faglig læsning
og skrivning**

Rød-gul-grøn – fokus på fagord

Hvad er det?

Rød-gul-grøn er en gruppeøvelse, som sætter på fokus på fagord og hjælper til, at gruppemedlemmerne bruger og forholder sig eksplicit til dem.

Hvordan gør man?

Man printer sæt med de tre (eventuelt fire, hvis der er elever/studerende med andre modersmål end dansk) farvede sider herunder, så man har et sæt til hver gruppe (de kan bruges flere gange). Derefter laver man en samling ordkort med de fagord, man vil sætte fokus på (se tomt skema klart til brug og eksempler nedenfor), og printer et sæt til alle grupper. Grupperne kan evt. selv klippe ordene ud. Grupperne skal nu følge instrukserne på de farvede sider og sortere fagordene. Ofte starter de med at snakke om ordene og fordeler dem derefter. Øvelsen kan både bruges som opstart på et forløb/en undervisningsgang og som repetition til slut.

Hvorfor skal man gøre det?

Når elever/studerende folder fagordene ud, har det betydning for, at de også kan huske dem. Med denne øvelse træner de fagord i et mindre fællesskab, hvor flere kan komme til orde, og sproget bruges mere aktivt. Derudover giver øvelsen elever/studerende et visuelt overblik over, hvor deres styrker og udfordringer er, og de oplever, at der udvikler sig en forståelse af ordenes betydning og en mestring af deres brug. Læs mere hos Thise & Vilien (2023), ide 1.12 og 4.5.

Hvad skal man være særlig opmærksom på?

Sørg for, at alle kommer til orde, fx ved at lave talerunder, hvor alle skal komme med et input, eller lade eleverne trække et kort fra bunken og lægge ud efter tur.

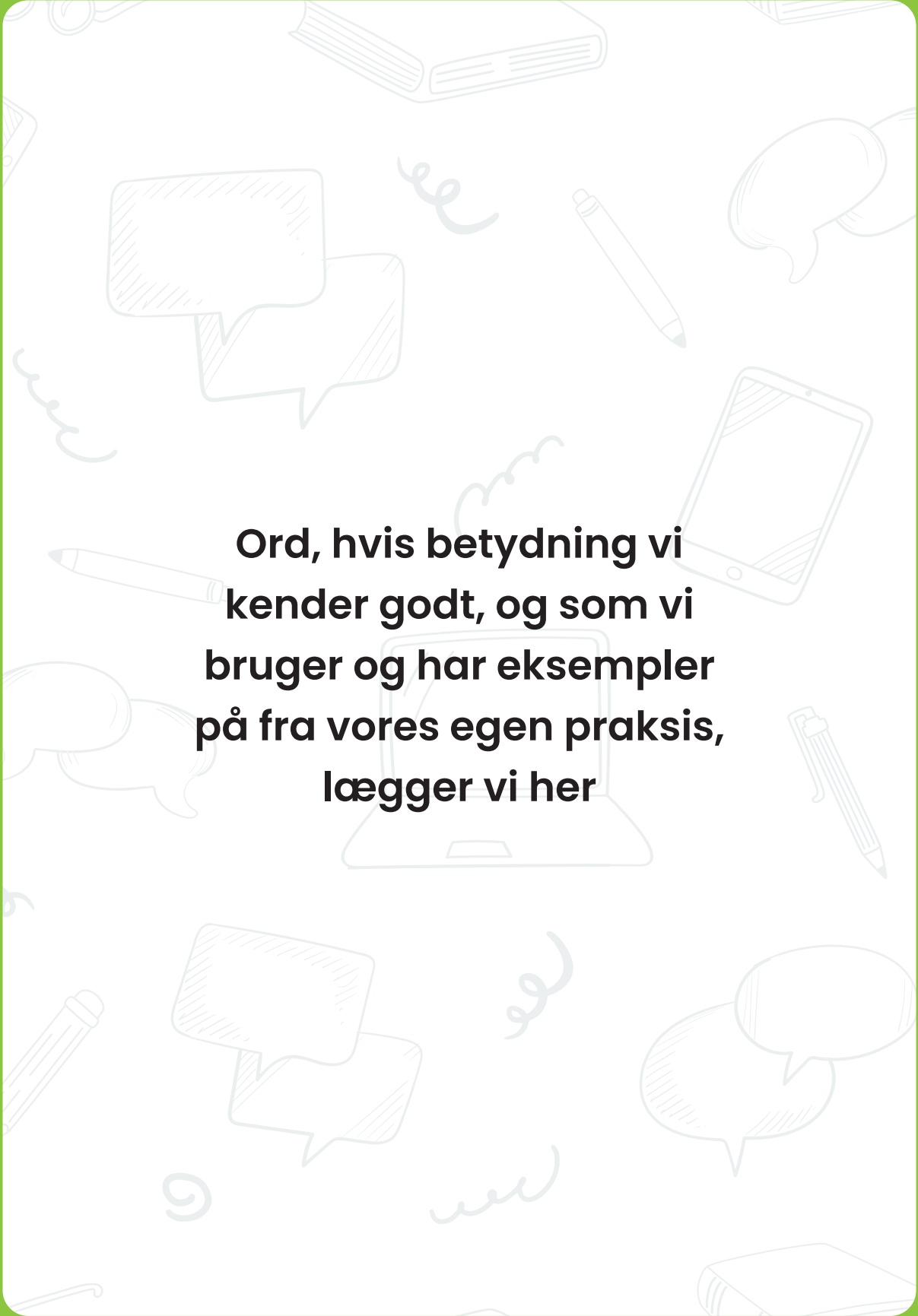
Efter gruppearbejdet kan man bygge videre på øvelsen i undervisningen, fx ved at stille krav om, at eleverne bruger fagordene igen i forløbet, fx i en tekst eller et oplæg.

**Ord, hvis betydning vi ikke
kender eller er usikre på,
lægger vi her**

**Ord, hvis betydning vi
kender nogenlunde, men
som vi ikke bruger og ikke
har eksempler på fra vores
egen praksis, lægger vi her**

**Ord, hvis betydning vi
kender godt, og som vi
bruger og har eksempler
på fra vores egen praksis,
lægger vi her**

**Ord, som vi kender bedre
på et andet sprog, lægger
vi her**

Skema til ordkort

Eksempler på ord, her fra et kapitel om relationer i pædagogisk praksis

Empati	Mentalisering
Selvregulering	Det fælles tredje
Symmetrisk relation	Asymmetrisk relation
Symbiotisk relation	Professionel relation
Hvordan beskriver Per Schultz Jørgensen en social relation?	Hvad er en relation?
<p>I projektet har der også været brugt spørgsmål om fagord i stedet for blot fagordene. Kortet sorteres efter, hvor godt gruppen oplever at kunne svare på spørgsmålet.</p> <p>Den komplementære relation bygger på...</p>	K. E. Løgstrups beskrivelse af mødet mellem mennesker – Citat "..."
<p>Anerkendende relationer og underkendende relationer er...</p> <p>I projektet bruges der også kort, der hører til bestemte fagord. Her vil der som regel være forklaringer og billeder i underviserens PowerPoint, som eleverne har kunnet kigge i, hvis de har haft svært ved at huske betydningen.</p> <p>Daniel Stern beskriver affektiv afstemning, som er...</p>	<p>Berit Bæ beskæftiger sig med definitionsmagt, som er...</p> <p>Susan Hart beskriver neuroaffektiv udviklingspsykologi, som er...</p>
Relationscirkel er en metode til at...	Jesper Juul har et bud på relationskompetencer, som er på spil i professionelle relationer, og det er...

Eksempler på ord, her fra et kapitel om omsorg og omsorgssvigt

Trivsel	Omsorgstrekanten
Mistrivsel	Vanrøgt
Omsorgspligt	Tilknytningsforstyrrelse
Tavshedspligt	Oplysningspligt
Omsorgsgrebet – den lille hånd	Omsorgsgrebet – den store hånd
Tilknytning	Stimulering
Refleksion	Observation
Skærpet underretningspligt	Fysiske overgreb
Psykiske overgreb	Seksuelle overgreb
Udsat position	Fire former for omsorgssvigt ifølge Kari Killén er...
Omsorg er ifølge Agnete Diderichsen...	Forråelse ifølge Dorthe Birkemose er...

Podcastøvelse

– fokus på fagord
og fagidentitet

**Fælles om
faglig læsning
og skrivning**

Podcastøvelse – fokus på fagord og fagidentitet

Hvad er det?

Podcastøvelsen er en øvelse i at lytte til fagligt indhold formidlet i podcastformat og i at tale med andre om det.

Hvordan gør man?

Man finder egnede faglige podcasts og stiller spørgsmål til dem, som tvinger grupperne til at forholde sig fagligt til dem (se eksempel nedenfor). Grupperne skal nu lytte til podcastene og besvare spørgsmålene samt evt. – som i eksemplet – formidle deres svar til resten af holdet. Tip: På det pædagogiske område kan man finde forslag til faglige podcasts i de links, der er i eksemplet nedenfor.

Hvorfor skal man gøre det?

Gode færdigheder i at lytte fokuseret er afgørende for, at man kan få udbytte af undervisning og ikke mindst gruppearbejde. Podcastøvelsen træner den færdighed og kan hjælpe med at skabe opmærksomhed om mundtlig formidling, egne lyttefiltre og præferencer samt gode strategier til at huske det, man hører. Læs evt. mere om arbejde med lytning i undervisningen hos Illum & Øhrstrøm (2025)³.

Hvad skal man være særlig opmærksom på?

Koncentreret lytning kræver tid og energi, og det kan være nødvendigt at stoppe op undervejs. Det kræver et sted at sidde, hvor der er roligt, og det er en fordel, hvis de valgte podcasts ikke er for lange.

I eksemplet nedenfor har det været en væsentlig pointe, at grupperne selv har kunnet vælge en podcast. Valgfriheden har skabt engagement og har samtidig gjort, at opsamlingen på gruppearbejdet har fået forskelligt input fra alle grupperne, hvilket gjorde det meningsfuldt for eleverne at lytte til hinanden.

3 Illum, L., & Øhrstrøm, C. (2025). *Få greb om elevernes lytning. Lyttestrategier og -aktiviteter til alle fag*. Akademisk Forlag.

2:2 eller 3:3 SL eller BUPL podcast bearbejdning

OPGAVE: Anvend link eller QR-kode nedenfor og se de mange spændende temaer indenfor almen-, social og specialpædagogiske områder, og udvælg en podcast med et tema og emne, du/I finder spændende.

- > Beskriv, hvorfor dette tema og denne podcast blev valgt?
- > Lyt til podcasten, og udvælg det, I finder som det vigtigste i den.
- > Noter fagord ned, som nævnes i podcasten – var der fagord, som I kender i forvejen og kender betydningen af? Var der fagord, som I ikke kendte, ikke forstår eller ikke kender betydningen af?
- > Hvordan kobles temaet i podcasten til praksis og pædagogisk faglighed?
- > Hvad er jeres nye læring og viden?
- > Forhold jer kritisk til podcasten, og perspektiver temaet til jeres praksis og erfaringer.

SOCIAL

PÆDAGOGERNE

https://sl.dk/fag-og-viden/?/maxResults=9&doctype=slArticlePage&q=* &startIndex=1&sort-desc=Articledate&Articletype=Podcast#oversigt

Børn&Unge Podcast

Børn&Unge Podcast udgives af BUPL's fagblad Børn&Unge. I podcasten præsenterer vi ny viden på det pædagogiske område.

<https://bupl.dk/boern-unge/podcast/boernunge-podcast>

Rollefordeling i grupper

Fælles om
faglig læsning
og skrivning

Rollefordeling i grupper

Hvad er det?

Materialet er små kort (se nedenfor), som beskriver forskellige roller i gruppearbejdet. Kortene kan deles ud til gruppe-medlemmerne for at tydeliggøre eller tildele, hvilken rolle de enkelte har.

Hvordan gør man?

Kortene printes og klippes ud, og konceptet introduceres for holdet. Ved opstart på gruppearbejde skal hver gruppe så fordele kortene og derigennem forhandle og vedtage, hvem der har hvilke roller og opgaver i gruppearbejdet.

Hvorfor skal man gøre det?

Arbejdet med at fordele rollekortene kan skabe opmærksomhed på, hvilke roller der indgår i et godt gruppearbejde, og italesættelsen af dem giver mulighed for, at elever/studerende kan prøve roller, som andre normalvis ville påtage sig – fx kan 'Skriveren eller indtaleren' være en svær, men vigtig rolle for elever med læse-/skrivevanskeligheder at prøve af. Den eksplicite samtale om roller kan hjælpe elever/studerende ud af deres komfortzone og kan også hjælpe med at konflikt-håndtere ved svære gruppedynamikker.

Hvad skal man være særlig opmærksom på?

Det kan være svært for elever/studerende at omstille sig til nye roller, især i grupper, der kender hinanden godt og har faste mønstre for deres samarbejde. Derudover tager forhandlingen tid, og den giver derfor bedst mening ved gruppearbejde af en vis længde og med grupper, der ikke er alt for små. Gruppemedlemmer kan dog godt have mere end én rolle, så der behøver ikke være seks gruppemedlemmer.

Rollekort til gruppearbejde

Tovholder

- > **Ansvar:** Holder fokus på opgaven og styr på tiden.
- > **Opgaver:** Sikrer, at alle får taletid.
- > **Tips:** Hold fokus på, at gruppen bliver i emnet. Ved tvivl om opgaven kontakt underviser.

Skriveren eller indtaleren

- > **Ansvar:** Indtaler/noterer aftalte ideer i gruppen.
- > **Opgaver:** Bruger korte stikord.
- > **Tips:** Er alt med i jeres noter? Vis noterne, så alle kan følge med.

Inspirator

- > **Ansvar:** Får gang i alles ideer.
- > **Opgaver:** Opmuntrer andre til at byde ind. Inviterer stille stemmer med. Bygger videre med "ja, og ...".
- > **Tips:** Tænk i nye muligheder – også de skæve.

Kvalitetstjekker

- > **Ansvar:** Giver det mening i forhold til vores kommende praksis?
- > **Opgaver:** Finder mangler og styrker.
- > **Tips:** Hjælp med at gøre løsningen praksisrelateret.

Trivselsvagt

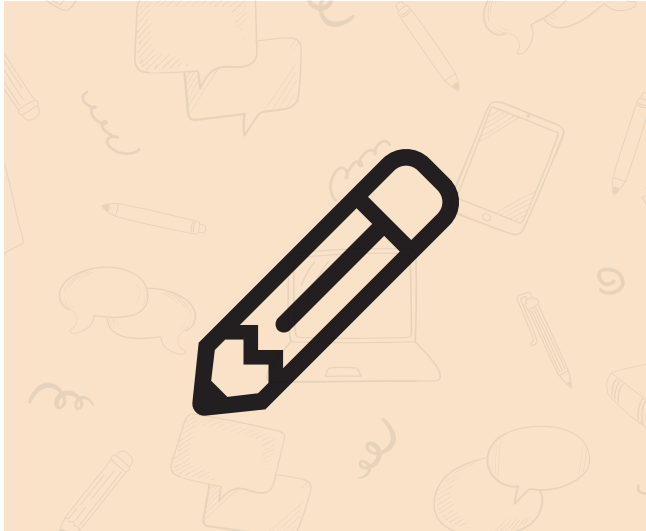
- > **Ansvar:** Holder øje med stemningen i gruppen.
- > **Opgaver:** Hjælper med at løse konflikter og støtte hinanden.
- > **Tips:** Sørg for, at alle føler sig inkluderet og trives.

Materialelemester

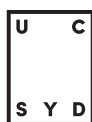
- > **Ansvar:** Sørger for, at gruppen har alt nødvendigt materiale og værktøj.
- > **Opgaver:** Fordeler materialer, holder styr på ressourcer, finder manglende info.
- > **Tips:** Tænk forud – hvad kan gruppen få brug for?

Rollekort til gruppearbejde

Sætningsstartere og idegenererings- processer

Fælles om
faglig læsning
og skrivning

Sætningsstartere og idegenereringsprocesser

til fælles forståelse inden gruppearbejde

Hvad er det?

Sætningsstartere er konkrete måder at formulere starten af sætninger på, som kan hjælpe elever/studerende i gang med at snakke om egne og andres ideer. Læs evt. mere hos Thise & Vilien (2023)⁴, ide 3.6. Her er de sat ind i en idegenereringsproces, som hjælper med at skabe en fælles forståelse, inden selve gruppearbejdet går i gang.

Hvordan gør man?

Sætningsstarterne herunder printes og deles ud på holdet. De er inddelt i fire forskellige faser: når du får en ide, når man vil spørge ind til en ide, når man vil forholde sig til en andens ide, og når man vil afslutte eller opsummere. Disse faser kan fx styres ved hjælp af den proces, der vises på oversigten under sætningsstarterne. Bemærk farvekodningen, som viser, hvilke sætningsstartere der er relevante.

Hvorfor skal man gøre det?

Gruppearbejde er i høj grad en disciplin, der skal læres, og sætningsstartere er en måde at stilladsere gruppedeltagernes interaktion. Det kan give dem, der måske ellers kan have svært ved at få sagt noget, en håndsrækning, når de sidder i gruppen. Idegenereringsprocessen skaber tid til individuel før-refleksion og kan hjælpe til, at man får øvet sig i at tale om ideer, så alle kan få deres ideer frem, og ikke kun dem, der taler bedst og mest⁵.

Hvad skal man være særlig opmærksom på?

Vores erfaring er, at det er en arbejdsform, der kan være lidt svær at omstille sig til midt i et forløb. Derfor kan det være en fordel at arbejde med i opstarten på nye hold.

4 Thise, H., & Vilien, K. S. (2023). *Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne*. Samfundslitteratur.

5 Man kan læse om et lignende forsøg og de tanker, der lå bag, her: Roller og hjælpespørgsmål gjorde eleverne aktive i gruppearbejdet på Kildevældsskolen – Varieret undervisning – GRUNDSKOLE | Emu.dk

Sætningsstartere

Når du får en ide

- > Jeg tænker, at ...
- > Hvad nu hvis ...
- > Måske kunne vi ...
- > En mulighed er ...
- > Vi kunne prøve at ...

Når man vil spørge ind til ideen

- > Kan du forklare, hvad du mener med ... ?
- > Hvordan hænger det sammen med ... ?
- > Kan du give et eksempel?
- > Hvad betyder ... ?
- > Hvad tænkte du på undervejs?

Når man vil bygge videre på en andens ide

- > Jeg er enig, og jeg vil gerne tilføje ...
- > Det minder mig om ...
- > Ja, og vi kunne også ...
- > Jeg synes, at det hænger sammen med ...

Når man er uenig – på en venlig måde

- > Jeg kan se din ide, men jeg ser det lidt anderledes.
- > Kunne vi også overveje at ... ?
- > Måske kan vi finde en anden løsning ved at ...
- > Jeg tænker, at vi har brug for flere ideer, inden vi går videre.

Når man vil afslutte eller opsummere

Hvad har vi lavet?

- > Hvad har vi besluttet?
- > Hvad har vi lært?
- > Hvilke ord/begreber har vi lært?

Hvordan gjorde vi det?

- > Hvordan har vi arbejdet sammen?
- > Hvad hjalp os undervejs?
- > Hvad var svært?

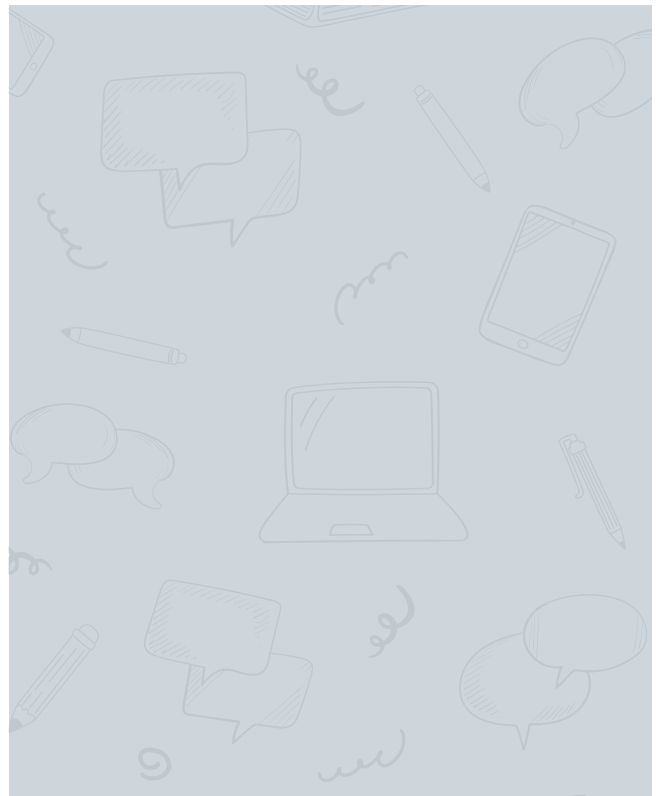
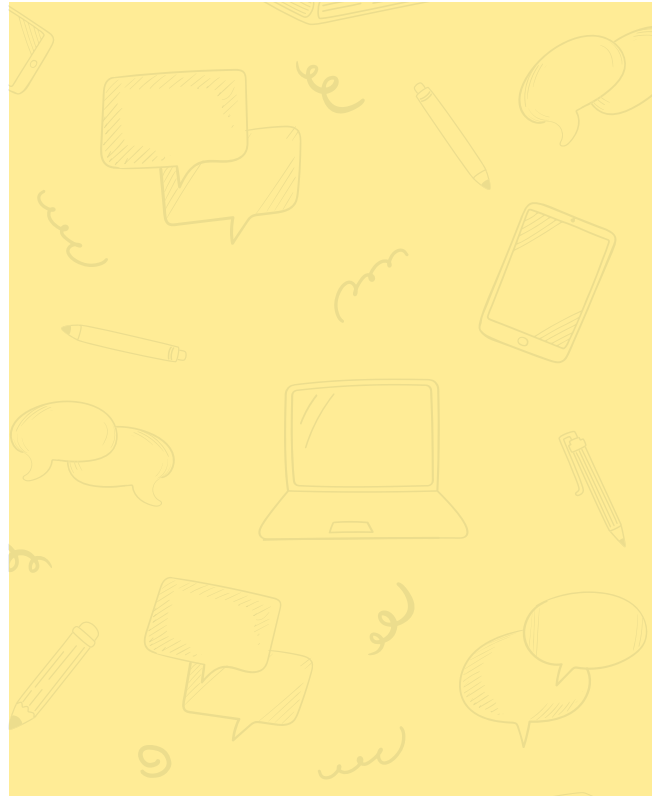
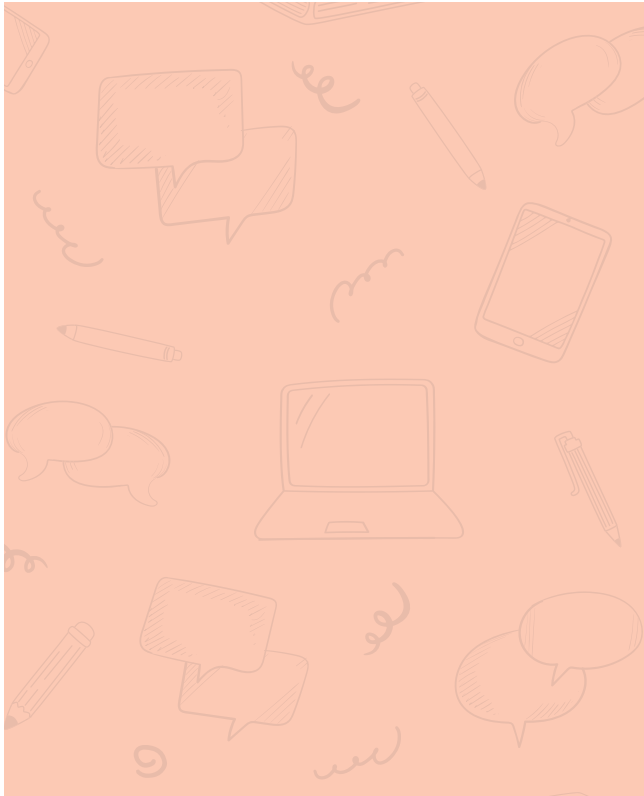
Hvad er næste skridt?

- > Hvad mangler vi at gøre?
- > Hvem gør hvad nu?
- > Hvilke ting er vigtige at have med?

Samarbejde

- > Blev alle ideer hørt?
- > Hvad var sjovest, mest udfordrende, sværest?
- > Hvordan løste vi uenigheder? Og hvordan kan vi bruge denne viden fremover?

Sætningsstartere

Eksempel på idegenereringsproces

1 FØR

NÅR DU FÅR EN IDE

Eleven får en ide og tænker over den for sig selv. Sætningsstartere kan bruges til at forberede sig på at fortælle om ideen til andre.

2

NÅR DU SPØRGER IND TIL IDEEN

BYT

Eleverne deles i en yder- og en inderkreds og finder en partner fra den anden kreds. Den ene elev fortæller om sin ide med udgangspunkt i de gule sætningsstartere, mens den anden spørger ind til den med udgangspunkt i de røde sætningsstartere. Herefter bytter de roller.

3 UNDER RULLEFORDELING

NÅR DU FORTÆLLER OM IDEEN

Eleverne går sammen i deres arbejdsgrupper, og hver elev fortæller om deres egen ide med udgangspunkt i de gule sætningsstartere.

4

BYGGE VIDERE PÅ ELLER LAV E OM

Eleverne bygger i arbejdsgruppen videre på eller snakker om uenigheder i hinandens ideer med udgangspunkt i de blå sætningsstartere.

5 OPSUMMERE

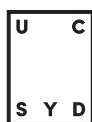
UNDERVEJS - ER ALLE MED?

Arbejdet opsummeres, evalueres og afsluttes med udgangspunkt i de grønne sætningsstartere.

6 AFSLUTTE

Fælles forberedelse

Fælles om
faglig læsning
og skrivning

Fælles forberedelse

Hvad er det?

Elever og studerende møder ofte et nyt emne for første gang i forberedelsen, og dermed alene og ofte hjemme. Fælles forberedelse handler om at vende processen om, så nye emner er noget, man møder fælles og i selskab med en underviser.

Hvordan gør man?

Man bruger det sidste stykke af en undervisningsgang (i projektet ca. en halv time) på det emne, som de studerende skal hjem og læse om, og som der for alvor skal arbejdes med næste gang. Der er mange måder at introducere emner på. I projektet har det fx været:

- introduktion til tekstens forfatter og vedkommendes kontekst (fx med video med forfatteren)
- kort introduktion til de væsentligste nye begreber og/eller modeller
- kort gennemgang af tekstens opbygning
- brainstorm i grupper om forhåndsviden om emnet.

Hent mange flere ideer hos Thise & Vilien (2023)⁶. Der er ikke egentligt materiale til dette tiltag.

Hvorfor skal man gøre det?

Udbyttet af læsning vil generelt stige, når relevant forforståelse er aktiveret, og når man i det hele taget har et niveau af viden, der gør, at tekstens indhold ikke er helt nyt. Det er nemmere at læse strategisk, når man i forvejen har en ide om hovedpointerne i en tekst (Oakhill et al. 2015)⁷. Samtidig er det almindeligt udbredt, at gruppearbejde bygger på, at alle elever/studerende har læst med udbytte hjemme, og gruppearbejdet kan derfor blive meget udfordret, hvis det ikke er tilfældet.

Hvad skal man være særlig opmærksom på?

Denne tilgang kan opleves som en omvæltning i elevers/studerendes studievaner, hvis de har vænnet sig til noget andet. Det kan derfor fungere bedst på nystartede hold.

Vores erfaringer fra projektet er, at tiltaget gør en positiv forskel i gruppearbejde, fordi alle på denne måde har et vist niveau af viden, når gruppearbejdet starter. Det kan imidlertid også have den effekt, at nogle studerende oplever, at det ikke er så nødvendigt at læse, når nu de allerede kender noget til emnet. Dette kan evt. modvirkes, hvis der stilles spørgsmål til teksten, som skal besvares under læsning hjemme, og som de studerende skal arbejde videre med i undervisningen efterfølgende.

6 Thise, H., & Vilien, K. S. (2023). *Broen til fagsproget i ungdomsuddannelserne*. Samfundslitteratur.

7 Oakhill, J., Cain, K., & Elbro, C. (2015). *Læseforståelse – Indsigt og undervisning*. Hans Reitzels Forlag.

